

<http://dx.doi.org/10.7577/formakademisk.1435>

Eva Lutnæs

Bokanmeldelse

Profesjonsdilemmaer i det kunstpedagogiske felt

Elin Angelo og Signe Kalsnes (red.) (2014)
Kunstner eller lærer? Profesjonsdilemmaer i musikk- og kunstpedagogisk utdanning.
Oslo: Cappelen Damm Akademisk. 240 sider.

Boka *Kunstner eller lærer? Profesjonsdilemmaer i musikk- og kunstpedagogisk utdanning* er redigert av Elin Angelo og Signe Kalsnes fra kunstfeltet musikk. Gjennom kapitlene i boka representeres bredden i det kunstpedagogiske feltet med tekster fra drama, dans, musikk og visuelle kunstfag. Forfatterne samles rundt tematikken profesjonsdilemmaer, motsetningsforhold som «finnes både *innad i* og *mellom* kunstfagene og undervisningskontekstene» (Angelo og Kalsnes, 2014, s. 11). Boka er tredelt. Del 1 er skrevet av redaktørene og gir et bakteppe for profesjonsdilemmaene som diskuteres i det kunstpedagogiske feltet. Del 2 er sju kapitler med utgangspunkt i ulike opplærings- og utdanningsarenaer der aktuelle profesjonsdilemmaer eksemplifiseres og drøftes. I del 3 søkes det å bygge et felles tak over undervisning og formidlingspraksisene med begreper som kan fungere på tvers av ulike kunstfag. I del 2 og 3 innledes hvert kapittel med en fortelling. Dette er et godt grep som gir leseren kontakt med personen bak akademikeren som skriver. Boka henvender seg til bachelor- og masterstudenter, andre som arbeider med formidling og undervisning i kunstfag, samt forskere og ph.d.-studenter. Målet med boka er å hjelpe studenter til å utvikle kompetanse og identitet både som kunstner og lærer, og å forberede dem på ulike og motstridende roller og forventninger de kan møte på i yrkeslivet.

Forklaringsspråk – hva er din yrkestittel og ditt mandat?

Bokas forfattere representerer ulike kunstfag og utdanningsinstitusjoner. Begrepene «kunstner», «estetiske fag», «pedagogikk» tillegges ulik betydning fra kapittel til kapittel i boka, og yrkesidentiteter, profesjonsdilemma og fagkompetanse diskuteres med støtte i den enkeltes forklaringsspråk. Boka tilbyr et mangfold og dens styrke er det redaktørene beskriver som berikelsen i å speile og bryne seg selv og eget forklaringsspråk i noen andres, som ligner eller som er svært forskjellig. Boka danner et glimrende empirigrunnlag for å kartlegge begreper og drøfte de språklige kategoriene som anvendes for å beskrive yrkesidentitet og

fagkompetanse – og like viktig identifisere hvor forklaringspråket kommer til kort. Hva skaper ulike betegnelser av muligheter til handling og signaler om hvordan et felt ønskes å forstås? Bokas tittel er en ypperlig case. Hvorfor heter den «Kunstner eller lærer?» Hvilken forskjell ville det utgjort dersom tittelen var «Kunstner og lærer?», eller uten spørsmålsteget «Kunstner og lærer». Hvordan blir samfunnsoppdraget til henholdsvis kunstneren og læreren forstått og beskrevet av forfatterne i boka? Hvordan blir bokas tittel problematisert av de enkelte kapitelforfatterne? Bokas undertittel er også en interessant case. Hva er det ved innholdet i boka som utløser et behov for å isolere musikkpedagogisk utdanning i undertittelen? Er ikke musikk en selvsagt del av det kunstpedagogiske landskapet? En annet case som peker seg ut er betegnelsen «kunstnerlæreren» som etableres i bokas første avsnitt. I det følgende vil jeg drøfte betegnelsen som bidrag til det kunstpedagogiske forklaringspråk.

Kunstnerlæreren

Redaktørene har ønsket at betegnelsen «kunstnerlærer» skal være gjennomgående for boka, selv om forfatterne i mange av kapitlene har valgt å bruke betegnelser som kunstpedagog, kunstner, lærer eller pedagog. Angelo og Kalsnes (2014, s. 11) definerer «kunstnerlæreren» som en yrkesutøver med en utøvende og skapende kunstkompetanse, vanligvis ervervet gjennom kunstutdanning eller kunstpedagogisk utdanning og som arbeider med undervisning og formidling i estetiske fag eller kunstfag. Slik redaktørene definerer «kunstnerlæreren» er pedagogisk kompetanse ingen forutsetning for å tilhøre kategorien. Det er den utøvende og skapende kunstkompetansen som er premisset og med det utvannes lærerbegrepet. De som først og fremst er lærere, men som i sin lærerutdanning har en betydelig kunstfaglig del, eller som har kunstfaglig bakgrunn på andre måter, er en type yrkesutøvere betegnelsen også «tangerer» etter Angelo og Kalsnes definisjon. Det er min utdanningsbakgrunn som faglærer og lektor i formgivning, kunst og håndverk de beskriver, men jeg ønsker ikke bli kalt «kunstnerlærer». For meg som startet på et studium med intensjon om å bli lærer oppleves kategorien som fremmed. Jeg er lærer i et kunstfag, men ikke kunstner. Visuell kunst er en del av min fagkrets, men også design og håndverksfag. Kunstfag er en samlebetegnelse på tvers av musikk, bilde, drama og dans, men det er også en delbetegnelse i skolefaget kunst og håndverk, forskningsfeltet kunst- og designdidaktikk.

Betegnelsen «kunstnerlæreren» fremstår som en diffus samlekategori, og gir meg assosiasjoner til en som først og fremst har sin identitet som kunstner og arbeider som lærer som bigeskjeft, eller alternativt til en lærer i hvilket som helst fag som er så brilliant i sin formidling at han kan kalles en kunstner i yrket. Jeg har vanskeligheter med å se verdien i konstruksjonen for diskursen i det kunstpedagogiske felt. Ingen av profesjonsdilemmaene i motstridende forventninger til lærerrollen versus kunstnerrollen forsvinner ved å slå dem sammen i betegnelsen «kunstnerlæreren». Jeg ser det som mer konstruktivt å opprettholde ulike roller, yrkesidentiteter, som en og samme person kan tre inn i og ut av i løpet av arbeidsdagen, uka eller sitt yrkesaktive liv. Jeg arbeider i keramikkverkstedet og fordyper meg i en formproblematikk, intenst konsentrert, skapende og utforskende. Da er jeg i rollen som keramiker. Dagen etter viser jeg elever på ungdomstrinnet i hvordan de skjøter sammen to leiredeler til en sammenhengende form. Da er jeg en lærer som underviser i keramikk som et håndverk optimalisert gjennom flere tusen års menneskelig erfaring. I neste økt arbeider elevene med skulptering av menneskekroppen inspirert av ulike kunsthistoriske perioder. Da er jeg en lærer som underviser i keramikk som et kunstuttrykk.

Identitetsbygging og merkelapper

Anders Rønningen (2014, s. 223) problematiserer i sitt kapittel «Den skal tidlig krøkes som god konstruksjon skal bli» hvordan en snakker ting til eksistens. Gjennom begrepene som brukes bekreftes en kategorisering, og det gjelder også dersom formålet er å kritisere et

begrep. Rønningen viser til den ensidige dualismen mellom lærer og kunstner som boken bygger på som et eksempel. I en eventuell kritikk vil han samtidig bekrefte dikotomien fordi den refereres til som om den kan finnes. Motsetter jeg meg å bli kalt «kunstnerlærer», åpner jeg for muligheten til at jeg tilhører den kategorien til tross for at jeg ser den som misvisende. Begreper er definerende og skaper forventninger som allerede er der før en entrer arenaen som yrkesutøver. Det er viktig å være klar over disse for å kunne komme konflikter og motsetningsforhold i forkjøpet, nedtone dem eller utnytte dem for å berike egen yrkesutøvelse. Det er merkelappenes identitetsbygging gjennom begrepsbruk, hvordan du velger å posisjonere deg og hvordan du blir kategorisert av andre, som gjør boka til et meget verdifullt bidrag til diskusjonen av profesjonsdilemma og yrkesidentitet for både studenter, lærere og forskere innen det kunstpedagogiske felt.

Eva Lutnæs

Postdoktor, PhD,

Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for teknologi kunst og design, Institutt for estetiske fag

E-post adresse: eva.lutnas@hioa.no